

A *Mentre parlem. Fragment d'un diari iniciàtic* (1991), Enric Sòria recollia anotacions del seu diari, des l'any 1979 al 1984. Ara, amb *La lentitud del mar*, en fa una nova selecció amb textos que van des del 1989 fins al 1997. Si el primer volum va concitar unanimitat elogiosa per part de la crítica, cal dir que aquest segon en supera, amb escreix, l'interès. El supera en densitat, en riquesa de món i d'idees, en escriptura.

Un bon diari és un llibre de llibres —Sòria en diu «repertori de mapes»— on podem trobar «dibuixat» el perfil de l'autor i del seu temps. Seguint gustos i vocacions, el diari de Sòria és un reflex de les seues lectures, dels autors predilectes, dels seus pensaments, de la vida quotidiana, de pel·lícules, de viatges... Transitant pels meandres d'anotacions i de comentaris podem establir el seu «mapa» o «mapes» predilectes. En un sentit ampli, la seua poètica. Però també en *La lentitud del mar* hi ha una disposició assagística que porta l'autor a exhumar tesis, posar en discussió (i en divagació) assumptes diversos, siguin filosòfics, sociològics, polítics...

Enric Sòria és «germanòfil» (empra la paraula amb tot el pesar del món per allò que recorda): estima la literatura alemanya, hi viatja de forma prou sovintejada, en coneix aspectes socials i culturals de diversa mena.

Durant l'època de les seues anotacions es produeix la caiguda del mur de Berlín, amb tot el que això ha comportat en la història occidental. Viu amb Heike, la seua parella, amb qui ha traduït diverses obres de l'alemany.

Pel que fa a la literatura alemanya i de la *Mitteleuropa*, hi trobem comentaris molt interessants sobre Elias Canetti, Mann (fill), Jünger, Magris, entre d'altres. Si Canetti és una passió, Jünger —l'oficial nazi que reflecteix l'experiència de guerra en els seus diaris—, una debilitat. Jünger transpira *malgré tout* una mena de mística especial que envesca l'autor per molts costats: la captació dels paisatges, l'observació moral d'accions i judicis en situacions excepcionals (un existencialista en diria «situacions límit»). Jünger, en *Radiacions* —escriu Sòria— «commou, informa i incita». En canvi, la ponderació de Claudio Magris, en la seua monumental obra sobre el riu Danubi, atrau comentaris ambivalents. L'escriptor valencià es rebel·la contra «l'anecdota intencionat» que fa servir perquè, en alguns moments, «sense literatura prèvia

L'ofici de ser i saber

Enric Sòria
La lentitud del mar
Dietari, 1989-1997
Proa, Barcelona, 2005
358 pàgs.

[Magris] no sap mirar». A despit dels grans encerts i de la brillantor de moltes de les tesis del de Trieste.

El mapa literari de Sòria s'estén per autors i obres diverses. Seria fatigant fer-ne una taxonomia exhaustiva. Per les seues pàgines desfilen comentaris sobre Espriu, Pla, Fuster, Estellés... Les anotacions sobre aquests dos últims, coincidint amb els respectius soterraments, són boníssimes. A mig camí del retrat, la crònica de la cerimònia de traspàs i la digressió literària, l'autor hi deixa caure —amb una naturalitat que no li ha impedit captar allò essencial— la seua experiència lectora i el seu contacte humà. Les quatre pàgines sobre Estellés són una aproximació espectacularment evocadora («incitadora», que diria el mateix Sòria).

Ací trobem un altre element a destacar: el maneig extraordinari del retrat. Sòria és un bon escriptor d'idees, però

també és un gran retratista —ço és, un observador minuciós i profund. Només cal mirar les anotacions que fa sobre escriptors amics, com Vicent Alonso, Vicent Sanchis, Josep Piera... La seua mirada concita l'observació acerada i la delicadesa. És profunda i respectuosa. El «retratisme» connecta amb la capacitat per al dibuix evocador que fa de qualsevol viatge. Sòria és molt bon paisatgista.

El poeta —no oblidem l'obra poètica d'Enric Sòria, amb fites tan destacades com *Compàs d'espera* (1993) o *L'instant etern* (1999)— s'hi deixa veure de tant en tant. Ho fa amb la seua capacitat de síntesi, de selecció de la imatge significativa, d'equilibrar cervell i emoció o d'integrar-los.

És important el reflex del món cultural valencià, que fa l'autor, com ara les tertúlies amb poetes passionals o amb savis indescriptibles com L. V. Aracil. El pes dels comentaris literaris, però, no deixa darrere la multitud d'observacions i de reflexions sobre el món dels nostres dies (universalisme, nacionalisme, corrents de pensament o sobre esdeveniments històrics com ara la primera Guerra del Golf o la dels Balcans).

El món de Sòria s'alimenta d'una vasta curiositat. «Viure és fer preguntes, i voler contestar-les», escriu en un moment donat. Aquesta vasta curiositat s'estén al mateix individu que hi ha al darrere. Sòria es capbussa en «la química del jo», com ara es diu. Hi fa introspecció i ens mostra un subjecte insatisfet que recorre a l'escriptura com una necessitat vital d'«aclarir-se» i de «sentir-se». En sondejar el seu món íntim, l'autor es confessa (i si en tota introspecció hi ha el plaer de contemplar-se, en tota confessió hi ha el desig de ser absolt, que diu Michel Leiris). Açò és la part més singular de l'escriptura del jo. Derivada de l'ús de la primera persona, el subjecte n'assumeix la responsabilitat (actes, pensaments, emocions, sentiments). I se'n fa responsable, que no és llançar un *mea culpa*, sinó reconèixer la pròpia diversitat. El camí de l'escriptor d'Oliva, en aquest sentit, està ben traçat, i el diari en dona testimoni. Per a Sòria, activitat creativa i procés d'aprenentatge són el mateix. Mestre i deixeble, la mateixa persona. Aquesta aventura l'autor la designa amb un enunciat de sabor pavesià: l'«ofici de ser i saber».

